

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Pilar Etxeandia Legina

*Muxika,
Bizkaia (1926)*

Aurkibidea

Biografia

1926. urtean munduratu zen Gorozikako (gaur egun Muxika) Munaguren "Munune" baserrian eta bertan bizi izan da beti. Aita bertakoa zuen eta ama eliza ondoko Goirietxebarrikoa "Goiridxena", "Sakristauena" izenez ezaguna den etxekoa. Zazpi urtetatik 14ra arte ibili zen eskolan, hasierako urteetan Asua bertako etxe batean. Gaztetan bere amaren jaiotetxean zegoen tabernan aritzen zen beharrean. Bilbora joan zen neskame lanetan eta bertan egon zen 5 urtez osaba batenera joan arte. 30 urterekin bere auzoko batekin ezkondu zen, Asua Bekoko [Rufino Etxebarria Petralanda](#)rekin. Bi seme-alaba izan zituzten. Bere senarrarekin batera egin zitzaion elkarrizketa.

Zintak

MUX-031

- **Proiektua:** Muxikako ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Goiria Mendiola, Nerea
- **Data:** 2010-08-03
- **Iraupena:** 60 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Goiria Mendiola, Nerea

MUX-032

- **Proiektua:** Muxikako ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Goiria Mendiola, Nerea
- **Data:** 2010-08-03
- **Iraupena:** 72 min
- **Euskarria:** Bideo digitala

Pasarteak

1. Ferroletik dirua jaso zutenekoa

- **Erref:** MUX-031/004
- **Iraupena:** 0:02:03. **Hasi:** 00:06:24. **Bukatu:** 00:08:27
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

<p>Rufinoren anaia zaharrena gerrako Crucero Canarias itsasontzian egon zenean, denbora askoan egon ziren bere berririk jakin barik. Baina, halako batean, gutun bat heldu zen etxera: bere anaiarena zen. Gutun hura erantzun ostean, bueltan etorri zitzaien beste bat Gernikako banketxera joan zitezen esanez. Dirua bidali zien Ferroletik.</p>

2. Gorozikar asko beraien artean ezkontuta

- **Erref:** MUX-031/008
- **Iraupena:** 0:01:20. **Hasi:** 00:14:35. **Bukatu:** 00:15:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Herriaren nortasuna

Laburpena:

Etxean labeko sua egiten zuten, ogia. Gorozikar asko ezkondu ziren beraien artean, gutxi batzuk ezkondu ziren kanpokoekin.

3. Asuako eskola, udaletxekoa eta eskola berria

- **Erref:** MUX-031/010
- **Iraupena:** 0:03:07. **Hasi:** 00:16:19. **Bukatu:** 00:19:26
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Baserría » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:

Rufino umetan asko egoten zen Diman, amaren jaiotetxean. Gerran ebakuazioan egon ostean, Diman egon zen hiru urtez. Pilar 7 urterekin hasi zen eskolara: lehenengo, Asuako baserri batean egon ziren eta gero joan ziren gaur egun barnetegia dagoen lekuan zegoen eskolara. Rufino-eta, osterá, udaletxeko eraikinean egon ziren. Eskolara ahal zutenean joaten ziren, etxean lan egin behar zen-eta. Pilarrek 14 urtegaz utzi zuen eskola.

4. Familiako tabernan beharrean

- **Erref:** MUX-031/011
- **Iraupena:** 0:01:59. **Hasi:** 00:19:26. **Bukatu:** 00:21:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Aisia » Taberna giroa » Tabernak eta jatetxeak

Laburpena:

Aita hil ostean, 15-16 urte gaz, amaren jaiotetxean, Gorozikako Goirietxebarrin zegoen tabernara joan zen lanera. Bertako osaba preso izan zuten, lehengusu bat soldadu eta beste bat esku-bonba batekin hil zen. Hori dela-eta, bera joan zen tabernara laguntzen.

5. 20 urtetatik 30era arte neskame

- **Erref:** MUX-031/012
- **Iraupena:** 0:01:29. **Hasi:** 00:21:25. **Bukatu:** 00:22:54
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Neskameak

Laburpena:

Familiako taberna laguntzen egon ostean, Bilbora joan zen neskame lanetan. Gaixotu ostean, etxera bueltatu eta osaba-izeko batzuen etxera joan zen berriro ere neskame. 30 urtera arte, ezkondu arte, egon zen kanpoan. Gurasoen etxera, jaiotetxera ezkondu zen.

6. Harrobiko beharginak

- **Erref:** MUX-031/018
- **Iraupena:** 0:02:49. **Hasi:** 00:29:50. **Bukatu:** 00:32:39
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Errementariak, ferratzaileak
- Lanbideak » Etxeginak

Laburpena:

Harrobiko beharginak zeintzuk aipatzen ditu: Eguskitzako Damaso eta Paulino, Rafael Arandia, Pagaiko Gregorio eta Esteban... denak ingurukoak. Gerraostean, etxera bueltatukoan, hasi zen harrobian lanean. Errementariaren lana Sotak egiten zuen eta ostean Rufino bera ere hasi zen. Harri handiak ebakitzeko pikeak zorrotzen zituzten. Sota gizon ona zen, baina jenio bizikoa.

7. "Mangantea"ren kontura tragoa debalde

- **Erref:** MUX-031/021
- **Iraupena:** 0:01:18. **Hasi:** 00:36:30. **Bukatu:** 00:37:48
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Aisia » Taberna giroa » Tabernak eta jatetxeak

Laburpena:

Behin harrobitik lanetik irten eta etxeratzean tabernara joan ziren, sakristauaren tabernara. Tabernariari kontatu ziotenean zer egin zioten lehenago "Mangantea" tabernariari, tragoa eta jatekoa debalde atera zien.

8. Diman eskolarik ez, baina errezoak bai

- **Erref:** MUX-031/026
- **Iraupena:** 0:02:00. **Hasi:** 00:46:13. **Bukatu:** 00:48:13
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra

Laburpena:

Rufinoren arreba bat jaiotzerakoan, 2 urte zituela, Diman egon zen bizitzen. Lehenengo jaunartzea egin arte egon zen bertan. Diman ez zen eskolara joan, baina errezo kontuak ondo irakatsi zizkieten etxean. Etxean derrigorra zen errezatzea. Gerraostean ere, berriro egon zen bertan, oso gustura gainera. Amumak domeketan diru apur bat ematen zion. Errotatik lortzen zuten apur bat.

9. Rufino errotarriak pikatzen

- **Erref:** MUX-031/027
- **Iraupena:** 0:03:16. **Hasi:** 00:48:13. **Bukatu:** 00:51:29
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Errota

Laburpena:

<p>Rufinoren amaren jaiotetxea, Dimako Zamakola, errota zen eta bertan egin zituen umetan zein gaztetan egonaldi luzeak. Errotan ere lan asko egindakoa da eta errotarriak pikatzen ere ikasi zuen. Gerraostean, Gorozika inguruan Zugastietako errota egon zen zabalik eta Rufino ere bertara joaten zen laguntzen. Ordura arte Mauma auzoko Juan Jose errotaria joaten zen laguntzera.</p>

10. Errotako lanak; auzorako argindarra

- **Erref:** MUX-031/028
- **Iraupena:** 0:02:21. **Hasi:** 00:51:29. **Bukatu:** 00:53:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Argindarra eta ura
- Baserria » Baserriko lanak » Garia
- Baserria » Baserriko lanak » Artoa
- Baserria » Baserriko lanak » Errota

Laburpena:

<p>Rufino askotan aritu zen amaren jaiotetxean, Diman, errotako lanetan. Bertako lanak zeintzuk ziren azaltzen du. Gariaren errota bat zuten eta artoarenak bi. Horietako batetik argia jarri zuten auzorako.</p>

11. "Mendie" eta errotako zorroak

- **Erref:** MUX-031/029
- **Iraupena:** 0:03:02. **Hasi:** 00:53:50. **Bukatu:** 00:56:52
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Inguruko herriak eta auzoak
- Baserria » Baserriko lanak » Errota

Laburpena:

<p>Errotaria baserritarrak eramandako ehuneko zehatz bategaz gelditzen zen, "mendie"gaz. 20 kiloko zorroak oso jende gutxik eramaten zituen lepoan, baina hori egiten zuen andre bat bazen Diman. Dimako Baltzola koben ondokoak astoz joaten ziren errotara.</p>

12. Izekoari mutiko batzuek egin zioten gaiztakeria

- **Erref:** MUX-031/030
- **Iraupena:** 0:01:34. **Hasi:** 00:56:52. **Bukatu:** 00:58:26
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:

Rufinoren izeko bat, txikia izan arren, indartsua zen. Eta, behin, Rufinoren zerrarekin belarra mozten ari zela, inguruan zeuden mutil batzuek harriak jarri zizkioten otzaran. Hala ere, otzara altxatzea lortu zuen.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2025-11-20

CC-by-sa | Ahotsak.eus
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com